

Persbericht

Onderwerp
CTIVD-rapporten nrs. 77 en 78

Datum
28 juni 2024

Op 28 juni 2024 publiceert de CTIVD haar toezichtrapporten nrs. 77 en 78 over de inzet van journalisten als agent door de Militaire Inlichtingen- en Veiligheidsdienst (MIVD) en de Algemene Inlichtingen- en Veiligheidsdienst (AIVD). De inzet van journalisten als bron door de inlichtingen- en veiligheidsdiensten is wettelijk toegestaan. Deze bevoegdheid was en is onderwerp van politieke en maatschappelijke discussie. Om die reden heeft de CTIVD besloten om deze onderzoeken uit te voeren.

De CTIVD concludeert dat zowel de MIVD als de AIVD in de periode van 1 januari 2019 tot 1 januari 2023 (de onderzoeksperiode) journalisten hebben ingezet als agent. De CTIVD heeft geen aanleiding om te veronderstellen dat de journalisten onder druk zijn gezet om te werken als agenten. Uit de onderzochte dossiers is verder gebleken dat de medewerkers van de diensten zich inspinnen om de inzet van journalisten als agent zo zorgvuldig mogelijk te laten verlopen. Wel is op onderdelen nog onvoldoende aandacht voor de bijzondere positie die een journalist inneemt in de maatschappij en de extra (veiligheids)risico's die de rol van agent en samenwerking met de diensten met zich mee kunnen brengen. Voor de MIVD geldt daarnaast dat de dossiervoering van een aantal agentoperaties tekort heeft geschoten en dat informatie die had moeten worden vastgelegd ten behoeve van aansturing, vastlegging en verantwoording daardoor niet beschikbaar is.

De CTIVD komt daarom voor beide diensten tot aanbevelingen die met name gericht zijn op het verankeren van de werkwijze ten aanzien van journalisten als agenten in beleid en werkinstructies. Deze aanbevelingen dienen binnen zes maanden te zijn doorgevoerd.

Achtergrond

De MIVD en de AIVD maken voor hun taakuitvoering gebruik van diverse bronnen. Als de bronnen natuurlijke personen zijn, gaat het om de bevoegdheid tot het inzetten van informanten (artikel 39 Wiv 2017) en agenten (artikel 41 Wiv 2017). Voor agenten geldt dat zij onder verantwoordelijkheid en instructie van een dienst gericht gegevens verzamelen die voor de taakuitvoering van die dienst van belang kunnen zijn (het zogenoemde 'aansturen' van een agent). Het inzetten van een agent is een bijzondere bevoegdheid.

Eind 2022 was er maatschappelijke aandacht voor het inzetten van journalisten als informant of agent door de MIVD en AIVD. In de media werden zorgen geuit over het systematisch 'ronselen' van journalisten als bron door de diensten. Naar aanleiding van deze media-aandacht werden Kamervragen gesteld en ontstond discussie of een verbod nodig was op het benaderen van journalisten als bron voor inlichtingen- en veiligheidsdiensten. Deze publieke en politieke aandacht, alsmede de aandacht binnen de beroepsgroep zelf, zijn aanleiding geweest voor de CTIVD om een onderzoek te starten naar de inzet van journalisten als agent door de MIVD en de AIVD. De CTIVD wil met de uitkomsten van deze onderzoeken bijdragen aan het leveren van feiten en inzichten voor het maatschappelijke en politieke debat.

Bevindingen en aanbevelingen op hoofdlijnen

De CTIVD heeft alle operaties waarbij journalisten als agent zijn ingezet in de periode van 1 januari 2019 tot 1 januari 2023 door de MIVD en de AIVD onderzocht. Voor beide diensten geldt dat de vereiste toestemming voorafgaand aan de inzet van een journalist op een hoger niveau wordt gegeven dan gebruikelijk. Hierdoor wordt rekening gehouden met de bijzondere positie van de journalist. Wel is het zo dat bij de AIVD de toestemming in meerdere operaties pas is verleend nadat de periode van de inzet al was gestart. Daarnaast geldt voor beide diensten dat in de toestemmingsverzoeken meer aandacht dient te worden besteed aan het feit dat de agent journalist is. Ook de eventuele (veiligheids)risico's die de inzet kan hebben voor de bronnen van de journalist moeten in het toestemmingsverzoek worden meegewogen.

De CTIVD heeft ten aanzien van beide diensten geen aanleiding om te veronderstellen dat de inzet van de journalisten niet vrijwillig zou hebben plaatsgevonden. Verder is niet gebleken dat er afhankelijkheidsrelaties zijn ontstaan tussen de journalisten en de diensten of dat de journalisten onder druk zijn gezet om te werken als agent. Het is niet uitgesloten dat journalisten als agent worden benaderd zonder dat zij dit weten (het 'unwitting' inzetten van een agent). De CTIVD benadrukt dat het *unwitting* inzetten van journalisten in de benaderfase verdedigbaar kan zijn. Bijvoorbeeld indien dit noodzakelijk is om de betrouwbaarheid en informatiepositie van de journalist vast te stellen of voor de veiligheid van de journalist. Wel is het zo dat het *unwitting* inzetten van een journalist slechts in zeer uitzonderlijke gevallen kan plaatsvinden en zorgvuldig gemotiveerd in het dossier dient te worden vastgelegd. Het is immers noodzakelijk dat een journalist een zelfstandige afweging kan maken of de samenwerking met de diensten opweegt tegen eventuele risico's voor de journalist zelf en zijn of haar bronnen.

De CTIVD heeft vastgesteld dat de diensten zorg dragen voor de operationele veiligheid bij de inzet van journalisten als agent. Wel moeten de diensten op onderdelen (aanvullend) beleid opstellen om de werkwijze rondom de veiligheid van de journalisten beter te verankeren. Vastlegging in beleid en werkinstructies draagt ook bij aan meer eenduidigheid in de werkwijze bij de inzet.

Beide diensten hebben maatregelen getroffen voor het geheimhouden van de identiteit van journalisten. Zo is persoonlijke informatie over de agent slechts voor enkele medewerkers toegankelijk. Ook ziet de CTIVD in de onderzochte operaties dat op verschillende manieren wordt voorkomen dat bekend wordt dat de journalist werkzaam is als agent voor de diensten. Ook op dit punt dient de werkwijze beter in beleid te worden vastgelegd. Voor de bronnen van de journalisten geldt dat beide diensten niet hebben vastgelegd hoe ze moeten omgaan met extra veiligheidsrisico's en de bescherming van de identiteit van deze bronnen.

Voor de MIVD geldt dat in een aantal agentoperaties de dossiervoering tekort heeft geschoten en dat de informatie die had moeten worden vastgelegd ten behoeve van aansturing, vastlegging en verantwoording daardoor ontbreekt. De onvolledige dossiervoering levert daarnaast risico's op voor het naleven van de zorgplicht voor de betreffende agenten.

De CTIVD heeft in de rapporten een aantal aanbevelingen opgenomen die binnen zes maanden moeten worden doorgevoerd. De aanbevelingen zijn voornamelijk gericht op het opstellen of aanvullen van beleid en werkinstructies en het in de praktijk toepassen van dat beleid.